

Kuinka hyödyntää yliopiston potentiaali täydennyskouluttajana? – Perustaidot haltuun -hankkeen antia

Yliopistoilla on tärkeä rooli jatkuvan oppimisen turvaajana ja täydennyskoulutusten järjestäjänä. Tässä artikkelissa esittelen Perustaidot haltuun -täydennyskoulutushankkeen henkilöstön mielteitä siitä, mitä kehityskohtia Jyväskylän yliopiston täydennyskoulutuskentältä vielä löytyy. Yliopistolle kaivattaisiin muun muassa hankkeiden koordinointia ja yhtenäisiä ohjeistuksia helpottamaan työskentelyä. Käsittelen myös henkilöstön ajatuksia Perustaidot haltuun -projektin haasteista ja onnistumisista. Esille nousivat mm. koulutuksen ajankohtaisuus ja monipuolisuus, mutta toisaalta myös haasteet opiskelijoiden sitouttamisessa verkkopohjaiseen koulutukseen.

Julkaistu: 10. kesäkuuta 2020 | Kirjoittanut: Jenna Savolainen

Jatkuvan oppimisen ja elinikäisen oppimisen käsitteet viittaavat koko elämänkaaren mittaiseen oppimiseen, joka ulottuu monelle eri elämänalueelle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 12). Ammatillisen osaamisen kehittäminen on tärkeää niin yhteiskunnan, yhteisöjen kuin yksilönkin kannalta. Ajantasainen osaaminen vaikuttaa työkykyyn, sillä työntekijälle voi olla hyvin kuormittavaa, jos ei pysy mukana työn kehityksessä ja uusissa vaatimuksissa. (Sitra 2019, 7–9.) Jatkovaa oppimista tuetaan esimerkiksi erilaisilla täydennyskoulutuksilla, joiden järjestämiseen on myös usein mahdollista saada rahoitusta Opetushallituksesta tai Euroopan sosiaalirahastosta.

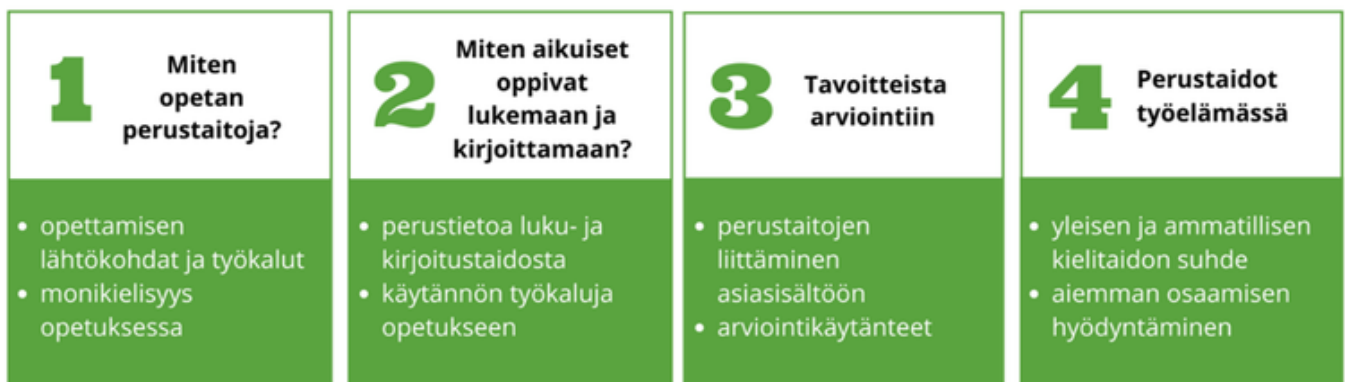
Perustaidot haltuun -hankkeen tavoitteet, sisällöt ja työskentelytavat

Vuosina 2017–2020 toteutetun Perustaidot haltuun -hankkeen tavoitteena oli suunnitella, toteuttaa ja pilotoida täydennyskoulutusmalli, joka tukee maahanmuuttaja-aikuisten parissa työskentelevien opettajien ja ohjaajien osaamista perustaitojen opettamisessa. Perustaitoja ovat

luku- ja kirjoitustaito, numeeriset taidot, tietotekniset taidot sekä opiskelutaidot. Hanke toteutettiin Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen, kieli- ja viestintätieteiden laitoksen, opettajankoulutuslaitoksen ja avoimen yliopiston yhteistyönä.

Täydennyskoulutuksen tavoitteet ovat edelleen ajankohtaisia Suomessa, sillä esimerkiksi vuoden 2019 joulukuun hallitusohjelmassa nostettiin esille osaamisen kehittäminen työelämässä. Siinä korostettiin myös jatkuvaa oppimista ja aikuisten perustaitojen vahvistamista sekä kannustettiin lisäämään täydennyskoulutusta (Valtioneuvosto 2019, 140). Myös yliopistolla on tärkeä rooli jatkuvan oppimisen takaajana. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2020) mukaan jatkuvan oppimisen kehittämiseksi hallitusohjelmassa linjattiin, että ”korkeakouluja kannustetaan avaamaan koulutustarjontaansa ja kehitetään korkeakoulujärjestelmää jatkuvan oppimisen alustana”.

Hankkeen koulutuspilotti toteutettiin monimuotokoulutuksena, johon sisältyi kaksi kontaktipäivää Jyväskylässä, työskentelyä Peda.net-oppimisympäristössä, ohjaustapaamisia osallistujien lähialueilla ja etäohjausta. Koulutuspilottiin osallistui yhteensä 70 koulutettavaa. Pilotoidun koulutusmallin pohjalta muokattu lopullinen malli koostuu neljästä moduulista:

Kuvio 1. Perustaidot haltuun -hankkeen moduulit ja niiden kuvaukset

Hankkeen kehittäminen

Perustaidot haltuun -hankkeen loppuvaiheessa selvitettiin hankehenkilöstön ajatuksia projektin ja koulutusmallin onnistumisista ja kehittämisen kohteista. Hankehenkilöstön arvokkaita kokemuksia ja hyviä ideoita haluttiin tuoda esille, sillä ne jäävät usein raportoinnissa taka-alalle. Aineisto kerättiin haastatteleamalla seitsemää hankkeessa työskennellyttä henkilöä. Neljä henkilöä osallistui yksilöhaastatteluihin, minkä lisäksi järjestettiin yksi kolmen hengen ryhmähaastattelu. Haastatteluissa hankkeessa työskennelleet henkilöt saivat pohtia asioita ääneen ja kertoa aiheesta vapaammin kuin esimerkiksi kyselylomakkeessa. Haastattelijana toimi henkilö, joka ei ollut mukana hankkeen suunnittelu- tai toteutusvaiheessa.

Haastattelun henkilöstön kokemukset ja ajatukset Perustaidot haltuun -hankkeesta olivat pääosin positiivisia. Heidän mielestään verkkomateriaalin kehittäminen ja suunnittelu oli hauskaa, motivoivaa ja kiinnostavaa mutta toisaalta myös työllistävää, sillä sitä tehtiin usein

muun työn ohessa. Koulutuksen onnistumisiksi mainittiin verkkomateriaalin sisältö ja rakenne, lähitapaamisten ja moduulien toteutustapojen joustavuus sekä hyvät yhteistyöverkostot yliopiston sisällä ja ulkopuolella.

Koulutusta kuvailtiin monipuoliseksi ja ajantasaiseksi. Haastateltujen mukaan hanke käsittelee yhteiskunnallisesti tärkeää aihetta, ja sen materiaalit ja oppimiskäsitykset pohjautuvat ajankohtaiseen tutkimustietoon. Myös koulutuksen holistisuus, toiminnallisuus ja vuorovaikutteisuus saivat kiitosta. Hanke kosketti opettajien lisäksi myös maahanmuuttajaopiskelijoita, joten se oli monitasoinen. Hankkeen monipuolisuutta kuvaa myös se, että mukana ei ollut vain luku- ja kirjoitustaitoon liittyviä teemoja, vaan siinä huomioitiin myös matemaattiset perustaidot, jotka ovat yhtä ajankohtaisia aiheita lukutaito-oppijoille.

Sisällöllisestihän se oli erittäin hyvä koulutus ja erittäin monipuolinen ja hyvä kokonaisuus ja hyvin ajantasainen. Tän hetken kysymyksiä ja perustuu tosiaan siihen tutkimustietoon ja ajatteluun ja näkemyksiin, mitä tällä hetkellä kielitaidosta ja kielen opettamisesta on meillä olemassa.

Koulutuksen osallistujat jaettiin vertaisryhmiin, jotka kokoontuivat heidän lähialueillaan kahden kouluttajan johdolla. Kentältä kouluttajat saivat tärkeää tietoa siitä, millaisissa ympäristöissä opettajat ja ohjaajat todellisuudessa työskentelevät ja millaisten asioiden kanssa he kamppailevat työssään. Hankehenkilöstö pääsi konkreettisesti seuraamaan osallistujien työskentelyä ja kuulemaan heidän ajatuksiaan. Osallistujien ei tarvinnut matkustaa pitkiä matkoja päästäkseen lähitapaamisiin, ja vertaisryhmien tapaamispaikkojakin vaihdeltiin tasapuolisuuden nimissä. Tästä huolimatta kaikki koulutettavat eivät päässeet osallistumaan vertaisryhmien tapaamisiin, joten halukkaille alettiin tarjota myös etätukea.

Hanke toteutettiin eri laitosten henkilökunnan välisenä yhteistyönä, ja siitä tulikin haastatteluihin osallistuneiden mukaan tärkeä poikkitieteellisen yhteistyön foorumi, joka mahdollisti eri näkökulmien ja asiantuntemuksen jakamisen kollegojen kesken. Haastateltavat olivat sitä mieltä, että poikkitieteellinen yhteistyö ja verkostoituminen on aina hyödyllistä, sillä laitosrajojen ylittäminen voi poikia uusia näkökulmia ja johtaa parempiin tuloksiin.

Rajojen ylitykset ei oo koskaan kauheen helppoja, mut niitä pitäis tehdä, koska niistä saa vaan sit loppupeleissä niin paljon enemmän.

Hankkeeseen liittyviä haasteita olivat hankesuunnitelman ja eri lomakkeiden ja raporttien täyttämisen työläys sekä koulutettavien määrä ja sitouttaminen. Perustaidot haltuun -hanke toteutettiin Euroopan sosiaalirahaston rahoittamana, ja hankkeen alkuvaiheen suunnitteluprosessi kesti pitkään. Toisaalta haastatellut kertoivat arvostavansa hankerahoituksia, sillä ne mahdollistavat rohkeatkin kokeilut ja projektien pilotoinnin. Hankerahoituksella myös työllistävä vaikutus, koska hankkeisiin palkataan usein lisähenkilökuntaa.

Haastatellut kuvailivat rahoittajatahoa melko byrokraattiseksi ja hankalaksi ja pohtivat työajanvalvonnan työläyttä. Kokonaistyöaikaan ja tietynlaiseen vapauteen tottuneen yliopiston henkilökunnan oli hankala tottua seuraamaan omaa työskentelyään melko tarkasti ja raportoimaan siitä eteenpäin rahoittajan vaatimalla tavalla. Omien työtehtävien raportointi oli toisaalta hyödyllistäkin, sillä siten sai seurata projektin edistymistä ja tuoda konkreettisesti näkyväksi sellaisetkin työtehtävät, jotka muuten olisivat voineet jäädä huomaamatta. Rahoitukseen liittyvien asioiden lisäksi hanke kohtasi muitakin yllättäviä haasteita, joista syntyi lisää paperisotaa. Esimerkiksi materiaalin lisensointi, tietosuojasiat ja materiaalipankin aineiston Kopiosto-luvat aiheuttivat harmaita hiuksia. Käytännön asioihin olisi helpompi valmistautua, jos yliopistolla olisi hankkeille yhteiset ohjeistukset.

Jos ois semmoset selkeet struktuurit, että miten toimitaan ja askelmerkit, että näin pistät pystyyn koulutuksen ja ota noi jutut huomioon siinä, nii semmoset ois kovasti hyödyllisiä.

Haastatteluissa nousi usein esille koulutuksen melko pieni osallistujamäärä, jonka vuoksi hankkeen vaikuttavuus jää toivottua heikommaksi. Haastateltujen mielestä koulutukseen olisi voinut ottaa suuremman joukon osallistujia heti alusta alkaen. Osallistujamäärä kuitenkin rajattiin 57:ään, koska muuten portfoliotöiden tarkistaminen olisi ollut liian työlästä.

Verkko-opintoihin sitoudutaan usein kevyemmin kuin kasvokkain järjestettävään koulutukseen, joten myös tässä verkkopohjaisessa koulutuksessa tuli pudokkaita. Myös koulutuksen sijoittuminen yli kahdelle vuodelle voi olla osasyynä siihen, että osa koulutettavista joutui jättämään sen kesken. Haastatellut arvelivat, että opettajien lyhyet työsuhteet ja maahanmuuttajaopiskelijoiden vaihtelevat koulutuspolut vaikeuttavat täydennyskoulutuksiin sitoutumista. Pudokkaiden määrään reagoitiin tarjoamalla osallistujille vaihtoehtoisia suoritustapoja. Esimerkiksi tietyt tehtävät sai toteuttaa suullisesti, jos työskentely Peda.netin keskustelualueella tuntui vieraalta. Toinen tapa motivoida opiskelijoita oli se, että heidän ei tarvinnut suorittaa kaikkia moduuleja ja tietyssä järjestyksessä, vaan he pystyivät itse valitsemaan paketista kiinnostavimmat kokonaisuudet. Lisäksi koulutuksen eri vaiheissa rekrytoitiin mukaan uusia opiskelijoita etenkin sosiaalisen median kautta.

Yliopiston täydennyskoulutuksen kehittäminen

Perustaidot haltuun -hankkeen henkilökunnan haastatteluissa kysyttiin myös yleisemmin yliopiston jatkuvan oppimisen ja täydennyskoulutuksen nykytilasta. Haastateltujen ajatukset perustuvat omakohtaiseen kokemukseen niiden tiedekuntien ja laitosten osalta, joiden toiminnassa he ovat olleet mukana.

Haastateltuja pyydettiin kertomaan, mitä kehitettävää Jyväskylän yliopiston täydennyskouluttamisessa ja jatkuvan oppimisen opinnoissa olisi. Osa haastatelluista kuvasi yliopiston täydennyskoulutuksen nykyistä tilannetta sekavaksi. Ei ole yhtä yksikköä, joka olisi perillä kaikista eri laitoksilla käynnissä ja suunnitteilla olevista hankkeista ja koulutuksista.

Täydennyskoulutusta järjestetään useilla eri laitoksilla, ja koordinoinnin puutteen vuoksi voi olla vaikea tietää, millaista koulutusta on käynnissä milläkin hetkellä ja kenen kanssa voisi esimerkiksi tehdä yhteistyötä hankkeessa.

Ku on niin paljon näitä toimijoita ja nää toimijat ei tiedä, että mitä toinen tekee. Sitten ei meillä oo minkäänlaista sellasta koordinoivaa tekijää tai henkilöä, joka jollakin tavalla tois näitä erilaisia hankkeita yhteen.

Täydennyskoulutuksia järjestetään ulkopuolisella rahoituksella, mikä tekee toiminnasta melko sattumanvaraista. Lisäksi koulutukset ovat usein kertaluontoisia, vaikka useimpien asioiden sisäistäminen ja käytäntöön soveltaminen vaativat toistoa ja pitkäjänteisyyttä. Eräs haastateltava pohtikin, olisiko mahdollista luoda muutaman vuoden mittaisia jatkuvaan oppimiseen liittyviä suunnitelmia ja palkata henkilökuntaa toteuttamaan niitä. Rahoituksiakin voisi olla helpompi saada, jos niitä haettaisiin yhteisenä elimenä. Suunnitelmien kautta koulutus olisi rakenteissa mukana ja tietyt henkilöt olisivat siitä vastuussa. Saman aihealueen koulutuksia olisi myös hyvä toistaa tietyin väliajoin, jotta teemoja pääsisi syventämään. Lisäksi olisi tärkeää tehdä koulutuksista monimuotoisempia, jotta ne sisältäisivät muutakin kuin yhden koulutuspäivän:

Jatkuvuutta siellä pitäis olla koulutuksen sisälläkin, et se ei jäis yhteen irralliseen koulutuspäivään, vaan siellä ois jonkinlainen tsekkaus vielä vähän myöhemminkin, että olis joku prosessinomainen tämä systeemi.

Jotkut haastatelluista pohtivat, olisiko jonkinlainen täydennyskoulutuskeskus tai yhteinen elin ratkaisu suunnitelmallisuuden puutteeseen, kun taas toiset pitivät ajatusta vanhanaikaisena. Vielä kymmenen vuotta sitten Jyväskylän yliopistossa toimi täydennyskoulutuskeskus, joka vastasi aikuiskoulutuksen järjestämisestä. Erään haastatellun mielestä perustutkintojen ja täydennyskoulutusten parissa työskentelevien opettajien asiantuntemus olisi kuitenkin hyvä tuoda yhteen sen sijaan että täydennyskouluttajat eriytettäisiin muista omaan yksikköön. Haastatellut olivat kuitenkin samaa mieltä siitä, että koordinointia yliopistolle kaivataan. Olisi hyvä olla yhteiset toimintaohjeet, jotta tietäisi, mitä kaikkea täytyy ottaa huomioon täydennyskoulutuksia järjestettäessä.

On parempi, että se ei eriydy [niin], että ne on täysin eri ihmiset, jotka tarjoaa elinikäisen oppimisen puolella koulutusta ja eri ihmiset jotka sitä tarjoaa perustutkinnossa, vaan päinvastoin, että saatais tuotua ne ihmiset yhteen ja heidän osaamistaan voisi käyttää molempien kohderyhmien kanssa.

Toiminnan yhtenäistäminen voisi parantaa myös koulutuksen laatua. Jyväskylän yliopistolla on hyvä maine kouluttajana, mutta osa haastatelluista pohti, kuinka kauan se mahtaa säilyä. Vaikka erillistä jatkuvan oppimisen keskusta ei perustettaisikaan, laadun kannalta olisi järkevää, että

tietyt henkilöt voisivat kehittää omaa asiantuntijuuttaan juuri jatkuvaan oppimiseen liittyvissä teemoissa. Eräs haastateltava toivoi, että yliopisto sitoutuisi rahallisesti täydennyskoulutuksen kehittämiseen niin, että voitaisiin rakentaa siihen sopivia toimenkuvia.

Temaattiset moduulioinnit

Yksi ratkaisu täydennyskoulutuksen suunnitelmallisuuden kehittämiseen on temaattisten moduulien lisääminen opetussuunnitelmiin. Hanke pohjaiset koulutukset ovat usein melko lyhytkestoisia, kun taas moduulioinnissa olisi jatkuvuutta, sillä ne olisivat selkeästi mukana opetussuunnitelmassa. Jyväskylän yliopistossa suunnitteilla olevat temaattiset moduulit vastaavat uuden hallitusohjelman ja opetus- ja kulttuuriministeriön jatkuvan oppimisen uudistushankkeen linjauksiin ja vahvistavat yliopiston roolia jatkuvan oppimisen tarjoajana. Temaattiset moduulit ovat opintojaksoa laajempia kokonaisuuksia, jotka rakentuvat tietyn teeman ympärille. Moduuleja suorittavat perustutkinto-opiskelijat, mutta niitä voidaan myös myydä täydennyskoulutuksina työelämässä oleville. (Jyväskylän yliopisto 2020.)

Haastatellun Perustaidot haltuun -hankkeen henkilökunnan mielestä on hyödyllistä tuoda tutkinto-opiskelijat ja jo ammatissa toimivat (kielten)opettajat yhteen, ja heillä oli vain positiivisia kokemuksia hankkeista, joissa nämä kaksi ryhmää kohtasivat. Kahdelle eri kohderyhmälle suunnatut kurssit saattaisivat vaatia enemmän koordinoitua kuin perinteisemmät toteutusmuodot. Eräs haastateltu nosti esille, että moduuleille tulisi määritellä vastuuyksikkö, ja pohti, sopisiko avoin yliopisto siihen rooliin, sillä heillä on jo infrastruktuuri esimerkiksi ilmoittautumisiin ja rahaliikenteeseen.

Haastatellut pohtivat, että moduulioinnissa voisi olla potentiaalia osaamisen tuotteistamiseen. Tällä hetkellä monet tutkijat käyvät luennoimassa ja myymässä omaa asiantuntijuuttaan suhteellisen edullisesti oman yksikön ja yliopiston ulkopuolella, vaikka voisi olla taloudellisesti hyödyllisempää tehdä asiantuntijuudella liiketoimintaa, tuotteistaa sitä ja myydä koulutuksia suoraan yliopistosta. Eräs haastateltu totesi, että nyt kun hallitusohjelmassakin jatkuvan oppimisen turvaamista on sysätty enemmän yliopistojen vastuulle, niiden odotetaan tarjoavan laadukkaita koulutuksia, mutta Jyväskylässä ei ainakaan vielä ole rakenteita siihen.

Meillä on täällä ihan mieletön asiantuntemus esimerkiksi arvioinnista, nii sit me ei osata sitä tuotteistaa sillä tavalla, että me oltais merkittävä arvioinnin kouluttaja valtakunnallisesti, vaan sitte merkittäviä valtakunnallisia arviointitoimijoita on sitte jotkut muut bisneksenpyörittäjät, joilla ei ole sitä asiantuntemusta mitä meillä on.

Eräs haastateltu painotti työelämätuntemuksen tärkeyttä täydennyskoulutuksia järjestettäessä. Hän huomautti, että työntekijät toimivat aina osana työyhteisöään, joten koulutuksetkin tulisi järjestää työyhteisö huomioiden ja vähemmän yksilökeskeisesti. Sitran (2019, 8) raportissa todetaan, että työikäisiltä useimmin puuttuva resurssi on aika, minkä vuoksi työpaikoilla tapahtuva koulutus olisi järkevää. Haastatteluissa nousi esille toive siitä, että työyhteisöt ja työnantajat tukisivat työntekijäänsä koko yhteisöä hyödyttävässä kouluttautumisessa.

Perustaidot haltuun -hankkeen koulutuspilotti otti huomioon koulutettavien työyhteisöt, sillä sen tavoitteena oli jalkauttaa kouluttajat kentälle ja sitouttaa koulutukseen osallistuvat kehittämään yksikkönsä toimintaa yhdessä kollegojensa kanssa.

Koulutuksen jalkauttaminen oppilaitoksiin ja työyhteisöihin voisi myös kannustaa useampia osallistumaan niihin. Opetus- ja kulttuuriministeriön (2019, 26) mukaan yksi suurimmista oppimisen haasteista työuran aikana on se, että koulutus kasaantuu samoille henkilöille. Osa kieltenopettajista ei koe tarvetta lisäkouluttautumiselle, kun taas toiset hyödyntävät tunnollisesti kaikki koulutusmahdollisuudet. Haastatellut olivat sitä mieltä, että täydennyskoulutuksen mainetta ja toteutustapoja tulisi pohtia uudelleen, jos halutaan tulosten pysyvyyttä ja todellista muutosta.

Voi olla tosiaan ihan semmonenkin käsitys vielä vallalla, että täydennyskoulutus on joku semmonen oma maailmansa, joka tapahtuu jossakin ja sitten se meidän oikee kouluelämä on sitten taas täällä jossakin ihan muualla ja siinä välillä ei oo mitään yhteyttä.

Lopuksi

Tällä hetkellä korkeakoulujen tarjoamat mahdollisuudet jatkuvaan oppimiseen työuran aikana eivät ole helposti hahmotettavissa. Tarjonta ja osallistujien määrä eivät myöskään ole riittäviä työelämän tarpeisiin nähden (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019, 22). Useat tahot tarjoavat jatkuvan oppimisen opintoja Jyväskylän yliopistossa, kun taas monissa muissa yliopistoissa on täydennyskoulutukseen keskittyviä erillislaitoksia tai yhtiöitä kuten Helsingin yliopiston HY+ ja Turun yliopiston Brahea. Eri korkeakoulut voisivat mahdollisesti toimia yhteistyössä jatkuvan oppimisen parissa, jotta opintotarjonta olisi tarjolla mahdollisimman laajalle joukolle. Yhteistyö voisi olla hyödyllistä myös koulutuksen tuotteistamisen kannalta, jos hyviä käytänteitä pystyttäisiin jakamaan eteenpäin.

Jyväskylän yliopistossa tänä vuonna uuden opetussuunnitelman myötä käyntiin pyörähtävät moduuliohjelmat ovat mainio tapa vahvistaa jatkuvan oppimisen tarjonnan suunnitelmallisuutta ja koordinoitua, sillä niissä opetussuunnitelma luonnollisestikin ohjaa toiminnan jatkuvuutta. Jatkuvan oppimisen opintojen tulee vastata aitoihin työelämän vaatimuksiin, joten kentän ja korkeakoulujen yhteys on tärkeää säilyttää. Yliopiston tulisi kuitenkin myös kyetä reagoimaan muuttuviin yhteiskunnallisiin tilanteisiin täydennyskoulutusten kautta, ja jääkin nähtäväksi, miten ketterästi se luonnistuu.

Jenna Savolainen on Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitokselta valmistunut maisteri, joka työskentelee projektitutkijana Jyväskylän yliopistossa Soveltavan kielentutkimuksen keskuksessa.

Perustaidot haltuun -koulutusmallin löydät

täältä: <https://peda.net/oppimateriaalit/perustaidothaltuun>

(<https://peda.net/oppimateriaalit/perustaidothaltuun>)

Lähteet

Jyväskylän yliopisto 2020. Temaattiset moduulit. Saatavilla: <https://www.jyu.fi/fi/koulutus/ops-2019-2020/temaattiset-moduulit> (<https://www.jyu.fi/fi/koulutus/ops-2019-2020/temaattiset-moduulit>)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019. Jatkuvan oppimisen kehittäminen: Työryhmän väliraportti.

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:19. Saatavilla:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161576/OKM_2019_19_Jatkuvan_oppimisen_kehittaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y

(http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161576/OKM_2019_19_Jatkuvan_oppimisen_kehittaminen.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2020. Jatkuva oppiminen. Saatavilla: <https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen> (<https://minedu.fi/jatkuva-oppiminen>)

Sitra 2019. Kohti elinikäistä oppimista: Yhteinen tahtotila, rahoituksen periaatteet ja muutoshaasteet. *Sitran selvityksiä 150*. Saatavilla:

<https://media.sitra.fi/2019/03/11112556/kohti-elinikaista-oppimista.pdf>

(<https://media.sitra.fi/2019/03/11112556/kohti-elinikaista-oppimista.pdf>)

Valtioneuvosto 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Saatavilla:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y

(http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Artikkeliin viittaaminen

Savolainen, J. (2020). Kuinka hyödyntää yliopiston potentiaali täydennyskouluttajana? – Perustaidot haltuun -hankkeen antia. *Kieli, koulutus ja yhteiskunta*, 11(4).

Saatavilla: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-kesakuu-2020/kuinka-hyodyntaa-yliopiston-potentiaali-taydennyskouluttajana-perustaidot-haltuun-hankkeen-antia>

(<https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-kesakuu-2020/kuinka-hyodyntaa-yliopiston-potentiaali-taydennyskouluttajana-perustaidot-haltuun-hankkeen-antia>)